

APLICAREA PEDEPSEI PENALE ÎN DREPTUL PENAL COMPARAT

Augustina BOLOCAN-HOLBAN, Mihaela VIDAICU

În majoritatea sistemelor de drept care aparțin familiei romano-germanice, aplicarea pedepsei penale are la bază un șir de criterii de individualizare a acesteia, stabilite de legislația penală, care facilitează munca instanței de judecată, pedeapsa fiind aplicată în strictă conformitate cu legislația. Criteriile de individualizare a pedepsei penale, circumstanțele atenuante și agravante sunt factorii care determină luarea unei decizii, în limitele legale ale sancțiunii penale, prevăzute de Codul penal.

În familia de drept comun, în izvoarele doctrinare engleze de drept penal, pedeapsa, de regulă, este definită „drept cauzare autoritară de suferințe persoanei pentru comiterea de către aceasta a unei infracțiuni” [1, p.283]. Unii autori americani prin „pedeapsă” înțeleg o privare (suferință) determinată, stabilită prin hotărârea instanței pentru încălcarea interdicției penale. Spre exemplu, autorul american J.Hallom, evidențiind particularitățile pedepsei penale, menționează: „În primul rând, pedeapsa constituie o privare (un rău, o suferință). În al doilea rând, ea este forțată. În al treilea rând, ea este numită în numele statului; este „sancționată”. De asemenea, ea se aplică celui care încalcă prevederile legale, care a cauzat o daună, iar cuantumul și tipul pedepsei depind de dauna cauzată, fiind proporționale daunei, dar pot fi atenuate sau agravate de personalitatea infractorului, de motivele și intențiile sale” [1, p.283]. Cu toate acestea, putem spune că doctrina americană a

suferit influența teoriilor de bază ale pedepsei, elaborate de dreptul penal englez, potrivit căruia pedeapsa penală este o răsplată; un mijloc de intimidare; un mijloc de corectare a condamnatului.

Aplicarea pedepsei penale în familia de drept comun diferă de modalitatea menționată, aplicabilă în familia romano-germanică, sprijinindu-se pe anumite reguli. Astfel, mecanismele de aplicare a pedepsei aplicate de diferite state sunt determinate de prevederile legii penale, precedentul judiciar și existența unui organ specializat competent de a stabili tendințele și modalitățile de aplicare a pedepsei penale. Există câteva mecanisme funcționale cu privire la aplicarea pedepsei, specifice mai mult statelor cu sistem de drept comun sau mixt, după cum urmează: stabilirea minimului obligatoriu de către legea penală (ex. Canada), sisteme informaționale cu privire la aplicarea pedepsei (ex. Scoția, Australia, Irlanda), instrucțiuni (recomandări) cu privire la aplicare a pedepsei (ex. SUA, Marea Britanie).

Sistemul informațional din Scoția (SIS) reprezintă o bază de date pentru judecători, în special, oferind informații cu privire la pedepsele aplicate anterior pe cazuri similare [4]. Informațiile furnizate se referă la analiza elementelor infracțiunii, circumstanțele în care a fost comisă fapta prejudiciabilă, consecințele pentru victimă, antecedentele penale, vârsta făptuitorului, motivarea aplicării pedepsei de instanță.

În Australia se aplică Sistemul judiciar de informare și cercetare (*Judicial Information Research System sau JIRS*) [2]. Informația primară oferită de acest sistem înglobează jurisprudență, legislație, principii de aplicare a pedepselor, date statistice și diverse publicații online. Informația este accesibilă nu doar pentru judecători, ci este destinată publicului larg de juriști. JIRS este sistemul creat de Comisia Judiciară din Australia, înființată în 1986, cu scopul de a analiza sentințele aplicate de instanțele judecătorești, punându-se un accent deosebit pe efectul și autoritatea răspunderii penale. În 1987, Comisia Judiciară și-a început activitatea în domeniul educației juridice și asigurării cu informație în domeniul aplicării pedepsei, publicațiile acestea fiind grupate în Rapoarte Anuale, Buletine și Jurnale, publicații online.

În Irlanda, sistemul informațional (*Irish Sentencing Information System sau ISIS*) oferă date valoroase la acest capitol, datorită Comitetului privind aplicarea pedepsei, care elaborează rapoarte cu privire la aplicarea pedepsei penale pe diferite categorii de infracțiuni [3]. ISIS reprezintă o bază de date elaborată de Comitet, acesta fiind format din judecători și un expert din domeniul dreptului execuțional penal. Un exemplu practic, ce demonstrează analiza aplicării pedepsei penale pe anumite categorii de infracțiuni, se referă la infracțiunea de jaf, săvârșită la 20 mai 2013 care cuprinde: cadrul normativ și scopul pedepsei penale; instrucțiuni ale Curții de Apel, invocându-se jurisprudența relevantă în materie (pedepse ușoare – condamnarea cu

suspendarea condiționată a executării pedepsei până la 2 ani; pedepse ordinare – de la 2 la 5 ani; pedepse grave – de la 5 la 10 ani) și analiza pedepselor aplicate până în 2011 pentru infracțiunea de jaf, cuprinzând motivul comiterii infracțiunii, circumstanțele atenuante și agravante etc.

În alte state însă, datorită ponderii semnificative a precedentului judiciar, a apărut necesitatea elaborării unor ghiduri sau recomandări pentru a asigura aplicarea uniformă a pedepsei penale, transparența procesului penal și a crește încrederea în justiție a cetățenilor. Aspectele-cheie care sunt luate în considerație la elaborarea unor astfel de recomandări se referă în mod prioritar la următoarele: (1) crearea unui organ specializat care va elabora, revizui și modifica aceste recomandări; (2) determinarea modelului care va fi urmat; (3) stabilirea forței juridice a acestora (obligatoriu sau de recomandare).

Actualmente, există două modele de recomandări sau ghiduri cu privire la aplicarea pedepsei: narativ și numeric. Modelul narativ folosit de Marea Britanie face referință la gradul prejudiciabil al infracțiunii, factorii care se referă la vinovăția făptuitorului și dauna cauzată, circumstanțele atenuante și agravante, mărimea pedepsei și punctul de pornire pentru stabilirea pedepsei. Modelul numeric însă, specific Statelor Unite ale Americii, conține două axe care se referă la gradul prejudiciabil al infracțiunii și antecedentele penale ale făptuitorului, iar punctul de intersecție dintre aceste axe determină mărimea pedepsei care urmează a fi aplicată.

Spre deosebire de sistemele informaționale folosite în Scoția, Australia, Irlanda și în alte state, ghidurile sau recomandările cu privire la aplicarea pedepsei conțin reguli cu privire la aplicarea pedepselor pentru diferite categorii de infracțiuni, care au de obicei forță obligatorie, fiind elaborate de organe (consilii sau comisii) specializate create în acest scop.

Referințe:

1. DUMNEANU, L., GROSU, V., BOLOCAN-HOLBAN, A. *Drept penal comparat: Suport de curs*. Chișinău, 2014.
2. <http://www.judcom.nsw.gov.au>
3. <http://www.irishsentencing.ie>
4. <http://www.scotland-judiciary.org.uk>